

delu svojega predavanja je kritično analiziral I., VII., VIII., IX., X. in XV. knjigo Valvasorjevega dela, ki so večinoma zgodovinske vsebine, opisal nam karakteristična svojstva Valvasorja kot zgodovinarja ter nepristranski naštel vse njegove prednosti in vrline, kakor tudi vse njegove slabosti in napake. Med zadnjimi je zlasti omenjati, da je Valvasor nespreten, kedar tolmači krajevna imena, da preveč moralizira, da veruje v čarovnice, da ima zgodovinsko stvarino nepregledno zbrano, da o isti stvari poroča na več mestih, takó da je jako težko uporabljati delo njegovo brez natančnega stvarnega in osebnega registra. Odlikuje pa se delo njegovo s tem, da Valvasor poroča čisto zgodovinsko resnico, da ga ni strah grajati tudi visokih oseb, n. pr. Ferdinanda III., da nam zlasti dóbo reformacije in protireformacije opisuje na podstavi bistrih virov, kar je pohvalno priznal sam Ranke, da vse delo njegovo preveva vroča ljubezen do države in do ožje domovine Kranjske. Ravno tako lepo in pregledno, kakor temeljito sestavljeno predavanje g. profesorja so zbrani poslušalci vsprejeli z glasno pohvalo. L.

Grundzüge der theoretischen Astronomie. Pod tem naslovom izšla je sredi meseca sušca pri tukajšnjem knjigotržci Ig. v. Kleinmayr & F. Bamberg zvezdoslovna, 24 pol obsegajoča knjiga, ki jo je spisal *M. Vodusek*, profesor ljubljanske gimnazije. Znanstveno delo izvaja na podlagi elementarne in višje matematike zakone gibanja nebesnih teles in dokazuje, da so velike osi pakrogov (ellips), v katerih tekajo planeti in kometi, stanovitne in nepremakljive, da je takisto ekscentriceta teh ellips nespremenljiva in tedaj obstanek vsega sveta, kakor že stoji tisoč in tisoč let, tudi zanaprej zagotovljen, ako ne poseže kaka druga sila vmes.

V nekem drugem poglavju dokazuje pisatelj, da pri sedanjem merjenju srednjega časa zastajamo za 26 sekund v vsakem stoletju, s čimer se razjasnuje opazovano prehitavanje lune v njenem srednjem teku. — Tukaj se razlaga prvikrat natančen način za izračunjenje elementov zemljine ellipse; dosednji računi, izmed katerih so Francoza Laverriera najbolj znani, bili so le približni. — Še mnoga druga težka raziskavanja se nahajajo v tej knjigi, katera se ne dáó na kratko razložiti; kdor hoče bolj podrobne podatke, naj se oglasi pri založniku, knjiga se mu pošlje na ogled. Jezik je lahko-umeven in vsa tvarina tako obdelana, da se je lahko loti, kdor je v matematičnih vedah le nekoliko izurjen, kajti knjiga, kateri jednaka se dozdej ne nahaja, namenjena je v prvi vrsti začetnikom astronomične znanosti; velja pa štiri goldinarje.

Plemenita ustanova. Dné 20. sušca t. l. je umrl v Ilirski Bistrici na Notranjskem ondodni deželni okrožni zdravnik g. *Frančišek Bachmann*, ki je vse svoje premoženje — okolo 20.000 gld. — volil za ustanove slovenskim dijakom iz Istre. Plemeniti mož je bil porojen leta 1831. v Richnovu na Češkem; zvršivši srednje šole v Pragi in medicinske studije na Dunaji, služil je najprej vojaški zdravnik v vojnem pomorstvu, potem pa občinski zdravnik v Kastvu v hrvaškem Prfmorji, od koder se je pozneje preselil v Ilirsko Bistrico. Pokojnik je bil vesten zdravnik in plemenit rodoljub, ki je, izgubivši odraslo hčer in sina medicince, ostavil premoženje svoje dijakom — sinovom tužne Istre. Bodi mu večni mir in blag spomin!

Komarovljeva karta slavjanskih narodnostij. Pod tem naslovom je izšla početkom tega leta v St. Peterburgu etnografična karta evropskega slovanstva, katero je sestavil *N. S. Zarjanko* v merilu 1 : 12.000.000. (Cena 3 gld., prodaja se tudi pri Artariji na Dunaji, I. Kohlmarkt a) Sestavljalatelju so služile za pomoček najnovejše statistične publikacije, n. pr. *Brachelli*, Die Staaten Europas, Vergleichende Statistik; *Juraschek*, Geographisch-statistische Tabellen; Oesterreichisches statistisches Handbuch; »Podrobnoja karta evropskoj Turciji« od ruskega glavnega štaba; »Jtnografičeskaja karta evropejskoj Rossiji od *Ritticha* itd.

Komarovljeva karta je vzbudila veliko pozornost med Bolgari in silno nejevoljo med Srbi, ker prišteva makedonske Slovane Bolgarom. Da bi Srbe potolažil, izdal je Komarov takoj drugo izdavo svoje karte in na nji zabeležil makedonske Slovane s posebno barvo, ne prištevajoč jih torej niti Bolgarom niti Srbom. Gledé prašanja o makedonskih Slovanih se je poslužil g. Zarjanko ne samo ruskih (torej Bolgarom prijaznih) virov, n. pr. *Verkoviča*, Topografičesko-jetnografičeski očerk Makedoniji, Pktpbtg 1889; nego poslušal je tudi srbske glasove, n. pr. *Protića*, O Makedoniji i Makedoncah, Belgrad 1888, in *Gopčevića*, Macedonien und Altserbien, Wien 1889.

Če gre srbskim virom verovati, ne stanujejo Bolgari, temveč Srbi po vzhodni Albaniji, po stari Srbiji in po nekdanji Makedoniji. Gopčević je našel samo v *nevrop-skem* sandžaku (ob gorenji Mesti, vzhodno od Perim-planine) blizu 58.000 Bolgarov in sicer 36.600 pravoslavnih in 21.000 mohamedanskih. Vse drugo prebivalstvo vilajetov Kosovo, Monastir in Solun, (skupaj 2.880.420 duš) da je v ogromni večini srbsko, t. j. 1.540.500 pravoslavnih in 507.820 mohamedanskih Srbov. Albancev je naštel Gopčević v omenjenih vilajetih 165.620, Cincarov (makedonskih Vlahov) 74.500, Židov 64.645 in 231.400 Turkov.

Zarjanko pa računi, da živi pod turško vlado še 1.000.000 Bolgarov. Vseh Bolgarov je naštel 3.112.000 in sicer v združeni kneževini 1.920.000, v Turčiji 1.000.000, v Rusiji (v Besarabiji, potem okolo Očakova in zapadno od Brdjanskega) 122.000, v Avstro-Ogerski in v Rumuniji v vsaki po 30.000 in napósled 10.000 v Srbiji (na desni strani bolgarske Morave). V primeri z narodopisnim zemljevidom v Matičinem »Slovanstvu« segajo Bolgari na Komarovljevi karti bolj proti jugu ob gorenji Bistrici, v solunski in sereški okolici, zlasti pa ob izlivu Marice. Celo na zahodnem konci gallipolskega polotoka stanujejo nepomešani Bolgari. Močno pa jih izpodrivajo Albanci v vijaletu Monastir med Crnim Drinom in Kopač-reko. Po Gopčevići stanujejo tudi in tudi na zahodni strani ohridskega jezera in Drina skoro nepomešani Srbi. Najzahodnejša naselbina bolgarska (po Komarovu) je ob dolenjem teku reke *Šemeni*, v okolici arnavtskega *Belgrada* (Berat) in na zahodno stran celo do morja.

Gledé narodnostne meje *slovenske* je opaziti, da Komarovljeva karta ni posebno natančna, kar se pri tako majhnem merilu tudi zahtevati ne more. Tržič (Monfalcone) in kos Furlanije je prištet Slovincem. Ime »Gradiška« je tam zapisano, kjer bi imel stati *Videm*, in Staro mesto (Cividale) je postavljeno na mesto *Tolmezza*. Na Koroškem je vsa *Kanalska dolina* kot nemška zaznamenovana, ravno tako tudi *Rožna dolina* okolo Št. Jakoba in Vrbe. Nasprotno pa so Slovenci zaznamenovani v svinjski okolici (Eberstein) daleč tja gori, skoro celo do Hüttenberga. Če se tudi drugodi nahajajo taki pogrški, potem se Komarovljeva karta pač ne more natančna imenovati.

Na spodnjem konci ima Komarovljeva karta statistične tablice, na katerih so izkazani Slovani po narodnosti in po veri. Na tretji tablici je pregled nemških naselbin po Rusiji. Vseh Nemcev živi sedaj na Ruskem 4.427.874 ali 4'03% (največ jih je v guberniji tavrški, jekatarinovslavski in besarabijski).

Vseh Slovanov je naštel Zarjanko 101.724.000 (med temi v Aziji 3.000.000 in v Ameriki 283.000) in sicer:

Rusov 72.539.000 (v Avstro-Ogerski 3.096.600 Malorusov), Poljakov 11.020.000, Srbohrvatov 6.129.000 (med temi v Avstro-Ogerski 2.960.000 in v Bosni-Hercegovini 1.197.000); Čehov 5.115.000 (med temi 250.000 v Ameriki); Bolgarov 3.112.000; Slovakov 2.224.000; Slovencev 1.190.000 (na drugem mestu pa: 1.310.000); Kašubov 150.000; gorenjih Lužičanov 96.000 in dolenjih Lužičanov 40.000. Iz tega vsak lahko sprevidi, da je število avstrijskih Slovanov zelo nizko postavljeno.

Po veri je 68,260.000 Slovanov pravoslavnih, 21,280.000 rimskokatoliških, 3,276.000 unijatov in ravno toliko razkolnikov; 1,436.000 protestantov in 900.000 mohamedancev.

S. R.

Trstenjakov spominski večer je priredilo »Pisateljsko podporno društvo« v zvezi s »Čitalnico« in »Sokolom« dne 29. sušca v čitalnični dvorani. Društveni predsednik dr. Vošnjak je opomnil na stari slovanski običaj, da se umrlim nekaj časa po njih smrti priredi spominska svečanost, in mi Slovenci smo tem bolj dolžni pokojnega Trstenjaka spominjati se, ker je on že pred petdesetimi leti začel buditi narodno zavest, ob času ko je bilo po slovenskih pokrajinah še zelo malo zavednih rodoljubov. Vsi drugi njegovi soboritelji so že zdavna pomrli, samo njemu je bilo dano gledati sad njegovega rodoljubnega delovanja. Kot najboljšo sredstvo za širjenje narodne zavesti in za povzdigo omike je spoznal Trstenjak literarno delovanje in temu se je z jekleno vztrajnostjo posvetil, na tem polji je dosegel svoje največje uspehe.

Za tem je govoril dr. Majaron o duhu, kateri je Trstenjaka prešinjal. Pokojnik je bil izvrsten mož v vsakem obziru, neupogljiv značaj, mož železne volje, skoz in skoz oduhovljen mož in duhovnik v pravem pomenu besede, Klasično izobražen, občeval je najrajši z ljudmi, ki so ga umeli in mogli umeti. On ni govoril, kakor navadni ljudje, temveč vzvišano, včasih dovtipno in celo sarkastično, vselej pa klasično, Trstenjak ni več govoril, nego on je predaval. Živel je vedno le »virtuti et musis«. zato naj nam ostane vedno pred očmi kot sijajen ideal. Trstenjak je skoro jedino le s slovensko inteligenco, zlasti z mlajšo, občeval in dopisoval, ker ni bil suženj svojega stanu, ker ni iskal dogmatikov, nego resnicoljubnikov in takih, ki so po idealih hrepneli. Najbolj je čislal tiste, ki so imeli vedno pogum, resnico povedati. Do tako jeklenega značaja se je Trstenjak s tem izobrazil, da ga je vedno vodila najblažja ljubezen do naroda in do domovine. On je vedno vršil svoje patrijotične dolžnosti in tako je postal naš oboževanec. Delavni patrijotizem je vzgojevalec dobrih značajev, katere nam je vedno podpirati, zatorej slava D. Trstenjaku, ki nam je dal tako dober vzgled!

G. profesor Rutar je opisoval Trstenjaka kot prvega slovenskega arheologa: ki je v letih 1854—72. napisal nič menj nego 168 člankov arheološke in mythološke vsebine. Čeravno Trstenjak ni mogel očitno dokazati, da so Slovani že v prazgodovinski dobi stanovali med Adrijo in Karpati, vendar je temeljito podrl »ččenč« keltomanov in pripravil pot treznejšemu preiskavanju. Celo Mommsen, Conze in Grimm prašali so radi Trstenjaka za njegovo mnenje. Trstenjakovo ime je že sedaj znano med vsemi Slovani, znano pa bode kmalu tudi vsem učenjakom, ko neki slovenski profesor izda rezultate Trstenjakovih raziskavanj.

Vmes je pel slavnoznani čitalniški pevski zbor več novih in jako lepih skladb s svojo občeznano točnostjo.

Zbrano občinstvo je bilo sicer zelo odlično, ali prišlo je v premajhnem številu za tako važen večer, kakeršen je bil Trstenjakov.

Kedaj je umrl Trstenjak? V zadnji številki smo z drugimi slovenskimi časopisi vred poročali, da je Davorin Trstenjak umrl dne 3. svečana t. l. A ta datum ni resničen. Na dotično vprašanje g. predsednika »Matiče Slovenske« so poročili iz Starega Trga, da je slavni učenjak umrl dne 2. svečana ob 3/4 na 8. zvečer.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30., četrt leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Lastniki in založniki: Fr. Levec i. dr. — Izdajatelj in odgovorni urednik: Fr. Levec. Uredništvo in upravnštvo v Ljubljani, v Medijatovi hiši na Dunajski cesti, 15.

Tiska »Narodna tiskarna« v Ljubljani.